

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2008. gada 12. februārī*

Lieta C-2/06

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Finanzgericht Hamburg* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2005. gada 21. novembrī un kas Tiesā reģistrēts 2006. gada 4. janvārī, tiesvedībā

Willy Kempter KG

pret

Hauptzollamt Hamburg-Jonas.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] un A. Ticano [*A. Tizzano*] (referents), tiesneši H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], P. Linda [*P. Lindh*] un Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*],

* Tiesvedības valoda — vācu.

ģenerāladvokāts Ī. Bots [*Y. Bot*],
sekretārs J. Svēdenborgs [*J. Swedenborg*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Willy Kempter KG* vārdā — K. Makove [*K. Makowe*], *Rechtsanwalt*,

— Čehijas Republikas vārdā — T. Bočeks [*T. Boček*], pārstāvis,

— Somijas Republikas vārdā — E. Biglina [*E. Bygglin*], pārstāve,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — F. Erlbahers [*F. Erlbacher*] un T. van Reins
[*T. van Rijn*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2007. gada 24. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz sadarbības principa, kas izriet no EKL 10. panta, interpretāciju saistībā ar 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-453/00 *Kühne & Heitz* (*Recueil*, I-837. lpp.).

- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Willy Kempter KG* (turpmāk tekstā — “*Kempter*”) un *Hauptzollamt Hamburg-Jonas* (Hamburgas-Jonas Galvenā muitas pārvalde, turpmāk tekstā — “*Hauptzollamt*”) par 1976. gada 25. maija Administratīvā procesa likuma (*Verwaltungsverfahrensgesetz*) (*BGBI. 1976 I, 1253. lpp.*, turpmāk tekstā — “*VwVfG*”) 48. un 51. panta piemērošanu.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienų tiesiskais regulējums

- 3 Komisijas 1987. gada 27. novembra Regulā (EEK) Nr. 3665/87, ar kuru paredz kopīgus, sīki izstrādātus noteikumus, kas jāievēro, piemērojot eksporta kompensāciju sistēmu lauksaimniecības produktiem (OV L 351, 1. lpp.), 4. panta 1. punktā ir noteikts:

“Neietekmējot 5. un 16. pantu, kompensācijas maksājums ir atkarīgs no tā, vai tiek iesniegts pierādījums, ka produkti, uz ko attiecas pieņemtā eksporta deklarācija, ir izvesti no Kopienas muitas teritorijas nemainītā stāvoklī 60 dienu laikā pēc tādas pieņemšanas.”

- 4 Regulas Nr. 3665/87 5. panta 1. punktā ir noteikts:

“Papildus nosacījumam, ka produkts ir atstājis Kopienas muitas teritoriju, diferencētas vai nediferencētas kompensācijas samaksa ir atkarīga no tā, vai produkts — izņemot,

ja tas ir gājis bojā transportēšanas laikā *force majeure* apstākļos, — divpadsmit mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas pieņemšanas ir importēts uz trešo valsti vai attiecīgajā gadījumā uz noteiktu trešo valsti:

a) ja pastāv nopietnas šaubas par produkta patieso galamērķi [..]

[..].”

Valsts tiesiskais regulējums

5 *VwVfG* 48. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir noteikts, ka pat tad, ja prettiesisks administratīvs akts vairs nav apstrīdams, to var atcelt pilnībā vai daļēji, nosakot, ka akts zaudē spēku no tā atcelšanas brīža vai ar atpakaļejošu spēku.

6 *VwVfG* 51. pants attiecas uz iespēju no jauna sākt procedūras, kas ir pabeigtas ar galīgu administratīvu aktu. Šī panta 1. punktā ir noteikts, ka pēc ieinteresētās personas lūguma attiecīgajai iestādei jālemj par galīga administratīvā akta atcelšanu vai tā grozīšanu:

— ja pēc administratīvā akta pieņemšanas ieinteresētajai personai par labu ir mainījušies faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kuri bija par pamatu administratīvā akta pieņemšanai;

— ja ir jauni pierādījumi, kuri būtu par pamatu ieinteresētajai personai labvēlīgāka lēmuma pieņemšanai, un

— ja pastāv pamati procedūras uzsākšanai no jauna Civilprocesa likuma (*Zivilprozessordnung*) 580. panta nozīmē.

- 7 Šī panta 3. punktā ir noteikts, ka šāds lūgums jāiesniedz trīs mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad ieinteresētā persona ir uzzinājusi par apstākļiem, kas var būt par pamatu procedūras sākšanai no jauna.

Pamata prāvas rašanās fakti un prejudiciālie jautājumi

- 8 No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka no 1990. līdz 1992. gadam *Kempter* eksportēja liellopus uz dažādām arābu valstīm un bijušās Dienvidslāvijas valstīm. Šajā saistībā atbilstoši Regulai Nr. 3665/87, kas tolaik bija spēkā, tas lūdza un saņēma eksporta kompensācijas no *Hauptzollamt*.
- 9 Veicot izmeklēšanu, Friburgas *Oberfinanzdirektion* (Reģionālā finanšu direkcija) *Betriebsprüfungsstelle Zoll* (Muitas kontroles dienests) konstatēja, ka pirms ieviešanas minētajās trešajās valstīs daži dzīvnieki ir miruši vai ir steidzami nokauti transportēšanas laikā vai karantīnas laikā galamērķa valstīs.

- 10 Tāpēc ar 1995. gada 10. augusta lēmumu *Hauptzollamt* pieprasīja, lai *Kempter* atmaksā tam izmaksātās eksporta kompensācijas.
- 11 *Kempter* iesniedza prasību pret šo lēmumu, tomēr neatsaucoties uz Kopienu tiesību pārkāpumu. 1999. gada 16. jūnija spriedumā *Finanzgericht Hamburg* (Hamburgas Finanšu tiesa) noraidīja šo prasību, pamatodamās uz to, ka prasītājs nav sniedzis pierādījumus, ka dzīvnieki ir importēti trešās valstīs 12 mēnešu laikā pēc eksporta deklarācijas pieņemšanas, kā paredzēts Regulas Nr. 3665/87 5. panta 1. punkta a) apakšpunktā kompensāciju izmaksai. *Bundesfinanzhof* (Federālā Finanšu tiesa) ar 2000. gada 11. maija lēmumu pēdējā instancē noraidīja apelāciju, kuru *Kempter* bija iesniedzis, pārsūdzot šo spriedumu.
- 12 Tādējādi *Hauptzollamt* 1995. gada 10. augusta lēmums par atmaksu kļuva galīgs.
- 13 2000. gada 14. decembra spriedumā lietā *C-110/99 Emsland-Stärke (Recueil, I-11569. lpp., 48. punkts)* Tiesa nosprieda, ka nosacījumu, saskaņā ar kuru, lai tiktu piešķirtas Kopienu regulā noteiktās eksporta kompensācijas, preces jāimportē uz trešām valstīm, var izmantot pret kompensāciju saņēmēju tikai pirms to izmaksas.
- 14 2002. gada 21. martā *Bundesfinanzhof* pasludināja spriedumu citas lietas ietvaros, piemērojot šo Tiesas sniegto interpretāciju. *Kempter* apgalvo, ka ir uzzinājis par šo spriedumu 2002. gada 1. jūlijā.
- 15 Atsaucoties uz šo *Bundesfinanzhof* spriedumu, 2002. gada 16. septembrī, proti, aptuveni 21 mēnesi pēc iepriekš minētā sprieduma lietā *Emsland-Stärke* pasludināšanas, *Kempter*, pamatojoties uz *VwVfG* 51. panta 1. punktu, pieprasīja *Hauptzollamt* pārskatīt un atcelt attiecīgo lēmumu par atmaksu.

- 16 Ar 2002. gada 5. novembra lēmumu *Hauptzollamt* noraidīja *Kempter* lūgumu, uzsverot, ka šīs pārmaiņas judikatūrā nenozīmē, ka būtu notikušas tādas izmaiņas tiesībās, kas pamatotu procedūras sākšanu no jauna saskaņā ar *VwVfG* 51. panta 1. punkta pirmo ievilkumu. Arī administratīvā sūdzība par šo lēmumu tika noraidīta ar 2003. gada 25. marta lēmumu.
- 17 *Kempter* iesniedza no jauna prasību *Finanzgericht Hamburg*, īpaši norādot, ka šajā gadījumā ir izpildīti Tiesas iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz* noteiktie nosacījumi, kas var būt par pamatu galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanai, un tādēļ *Hauptzollamt* 1995. gada 10. augusta lēmums par atmaksu ir jāatsauc.
- 18 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Finanzgericht Hamburg* vispirms konstatē, ka no iepriekš minētā sprieduma lietā *Emsland-Stärke*, kā arī no *Bundesfinanzhof* 2002. gada 21. marta sprieduma izriet, ka *Hauptzollamt* 1995. gada 10. augusta lēmums par atmaksu ir prettiesisks. Tā arī vēlas uzzināt, vai, ievērojot šo apstākli, *Hauptzollamt* ir pienākums pārskatīt šo lēmumu, kas pa šo laiku ir kļuvis galīgs, lai gan prasītājs ne *Finanzgericht Hamburg*, ne *Bundesfinanzhof* nav atsaucies uz kļūdainu Kopienų tiesību, proti, Regulas Nr. 3665/87 5. panta 1. punkta, interpretāciju.
- 19 Iesniedzējtiesa atgādina, ka iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz* Tiesa ir nospriedusi:

“Sadarbības princips, kas izriet no EKL 10. panta, uzliek administratīvai iestādei, kurai iesniegts attiecīgs lūgums, pienākumu pārskatīt galīgu administratīvo lēmumu, lai ievērotu attiecīgās tiesību normas interpretāciju, kuru kopš tā laika ir sniegusi Tiesa, ja:

- atbilstoši valsts tiesībām tā ir pilnvarota šo lēmumu mainīt;

- attiecīgais lēmums ir kļuvis galīgs valsts pēdējās instances tiesas sprieduma rezultātā;

- minētais spriedums, ievērojot vēlāko Tiesas judikatūru, ir pamatots ar Kopienų tiesību kļūdainu interpretāciju, kas sniegta, nevēršoties Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem apstākļos, kuri paredzēti EKL 234. panta [trešajā daļā], un

- ieinteresētā persona ir vērsusies administratīvajā iestādē uzreiz pēc tam, kad ir uzzinājusi par minēto judikatūru.”

²⁰ Attiecībā uz iepriekšējā punktā minētajiem diviem pirmajiem nosacījumiem *Finanzgericht Hamburg* uzskata, ka tie šajā gadījumā ir izpildīti, jo, pirmkārt, *Hauptzollamt* saskaņā ar *VwVfG* 48. panta 1. punkta pirmo teikumu ir tiesības atcelt 1995. gada 10. augusta lēmumu par atmaksu un, otrkārt, šis lēmums ir kļuvis galīgs saskaņā ar *Bundesfinanzhof* kā pēdējās tiesu instances 2000. gada 11. maija lēmumu.

²¹ Attiecībā uz trešo iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz* minēto nosacījumu *Finanzgericht Hamburg* jautā, vai tas jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, ieinteresētajai personai bija jāapstrīd tiesā administratīvais akts, pamatojoties uz Kopienų tiesībām, un, otrkārt, valsts tiesai bija jānoraida prasība, nevēršoties Tiesā ar

prejudiciālu jautājumu. Tādā gadījumā šis nosacījums nevar tikt uzskatīts par izpildītu un tādējādi prasītāja pamata lietā prasība jānoraida, jo *Kempter* nedz *Finanzgericht Hamburg*, nedz *Bundesfinanzhof* neatsaucās uz Kopienu tiesību kļūdainu interpretāciju.

- 22 Tomēr *Finanzgericht Hamburg* norāda, ka no iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* var secināt, ka arī lietā, kurā tas ir taisīts, prasītājs nebija lūdzis uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.
- 23 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojumā *Finanzgericht Hamburg* turklāt ierosina, ka gadījumā, ja valsts tiesas pašas nav atzinušas Kopienu tiesību interpretācijas jautājuma nozīmību, tad to nedrīkst pārņemt arī privātpersonai, kuras intereses ir aizskartas.
- 24 Attiecībā uz ceturto iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz* minēto nosacījumu *Finanzgericht Hamburg* uzskata, ka tas ir izpildīts, ja privātpersona, kuras intereses ir aizskartas ar tādu administratīvu lēmumu, kas nav saderīgs ar Kopienu tiesībām, pieprasa iestādei pārskatīt šo lēmumu “nekavējoties” vai “bez liekas kavēšanās” uzreiz pēc tam, kad tā “faktiski ir uzzinājusi” par attiecīgo Tiesas judikatūru.
- 25 Pamata lietā pastāvošajos apstākļos, lai gan *Kempter* celtā prasība par pārskatīšanu *Hauptzollamt* tika iesniegta 21 mēnesi pēc iepriekš minētā sprieduma lietā *Emsland-Stärke* pasludināšanas, tā nevar tikt uzskatīta par novēloti iesniegtu, ievērojot, ka tā tika iesniegta tikai 2002. gada 16. septembrī, tātad ātrāk nekā trīs mēnešu termiņā, skaitot no brīža, kad, kā apgalvo *Kempter*, tas ir uzzinājis par spriedumu, ar kuru *Bundesfinanzhof* piemēroja iepriekš minēto spriedumu lietā *Emsland-Stärke*.

26 Tiktāl, ciktāl iestādei Kopienu tiesību normas interpretācija, ko Tiesa sniegusi spriedumā, kas taisīts saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir jāpiemēro tiesiskām attiecībām, kuras ir radušās pirms šī sprieduma, iesniedzējtiesa jautā, vai iespēja lūgt tāda galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanu un atcelšanu, ar kuru ir pārkāptas Kopienu tiesības, nav ierobežota laikā vai arī, tieši pretēji, tai ir noteikts laika ierobežojums, kas ir attaisnots ar tiesiskās drošības apsvērumiem.

27 Šādos apstākļos *Finanzgericht Hamburg* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai galīga administratīva lēmuma pārskatīšanai un atcelšanai, lai ievērotu attiecīgo Kopienu tiesību normu interpretāciju, kuru kopš tā laika ir sniegusi Tiesa, ir nepieciešams, lai ieinteresētā persona minēto lēmumu būtu apstrīdējusi tiesā, atsaucoties uz Kopienu tiesībām?

2) Vai lūgums pārskatīt un atcelt galīgu administratīvo lēmumu, kas ir pretrunā Kopienu tiesībām, papildus nosacījumiem, kas ir paredzēti [iepriekš minētajā] spriedumā [lietā *Kühne & Heitz*], ir ierobežots laikā svarīgu Kopienu tiesību apsvērumu dēļ?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

28 Uz dodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa pēc būtības vaicā, vai iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz* pieprasa pārskatīt un atcelt (patiesībā — labot)

administratīvu lēmumu, kurš ir kļuvis galīgs pēc pēdējās instances tiesas sprieduma, tikai tad, ja prasītājs pamata lietā prasībā, kura valsts tiesā iesniegta par šo lēmumu, ir atsaucies uz Kopienu tiesībām.

Tiesai iesniegtie apsvērumi

²⁹ *Kempter*, Somijas valdība, kā arī Eiropas Kopienu Komisija uzskata, ka uz pirmo jautājumu ir jāatbild noraidoši.

³⁰ *Kempter* vispirms uzsver, ka no EKL 234. panta trešās daļas neizriet, ka lietas dalībniekiem pamata lietā būtu valsts tiesā jāatsaucas uz Kopienu tiesību kļūdainu interpretāciju, lai tai būtu pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu. Komisija piebilst, ka šāds nosacījums neizriet arī nedz no iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* pamatojuma, nedz no rezolutīvās daļas.

³¹ *Kempter* un Komisija turklāt norāda, ka arī pēdējās instances valsts tiesu pienākums sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. panta trešajai daļai nevar būt atkarīgs no tā, vai lietas dalībnieki minētajām tiesām to ir lūguši darīt.

- 32 Visbeidzot, Somijas valdība uzskata, ka, pirmkārt, pienākums lietas dalībniekiem pamata lietā atsaukties uz Kopienu tiesību kļūdainu interpretāciju valsts tiesā padarītu praktiski neiespējamu Kopienu tiesībās piešķirto tiesību īstenošanu un tādējādi būtu pretrunā efektivitātes principam. Otrkārt, to, ka valsts tiesa nav atzinusi Kopienu tiesību jautājuma nozīmību, nedrīkst pārņemt pilsonim, kura intereses ir aizskartas.
- 33 Čehijas valdība savukārt apgalvo, ka administratīvās iestādes izdota galīga lēmuma pārskatīšanai un atcelšanai ir nepieciešams, lai ieinteresētā persona būtu apstrīdējusi šo lēmumu valstu tiesās, atsaucoties uz Kopienu tiesībām, vienīgi tad, ja šīm tiesām atbilstoši valsts tiesībām nav nedz tiesību, nedz pienākuma piemērot šīs tiesības pēc savas ierosmes un ja šis apstāklis vienlaikus nerada šķērslī līdzvērtības un efektivitātes principu ievērošanai.

Tiesas atbilde

- 34 Lai atbildētu uz pirmo jautājumu, vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar iedibināto judikatūru visām dalībvalstu iestādēm jānodrošina Kopienu tiesību normu ievērošana savas kompetences ietvaros (skat. 1990. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-8/88 Vācija/Komisija, *Recueil*, I-2321. lpp., 13. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Kühne & Heitz*, 20. punkts).
- 35 Turklāt arī jāatgādina, ka Tiesas sniegtā Kopienu tiesību normas interpretācija, īstenojot ar EKL 234. pantu uzticēto kompetenci, izskaidro un vajadzības gadījumā precīzē šīs normas nozīmi, kādā tā ir vai būtu jāsaprot, un apjomu, kādā tā ir vai būtu jāpiemēro no tās spēkā stāšanās brīža (skat. it īpaši 1980. gada 27. marta spriedumu lietā 61/79 *Denkavit italiana*, *Recueil*, 1205. lpp., 16. punkts; 2000. gada 10. februāra spriedumu lietā C-50/96 *Deutsche Telekom*, *Recueil*, I-743. lpp., 43. punkts, kā arī

iepriekš minēto spriedumu lietā *Kühne & Heitz*, 21. punkts). Citiem vārdiem sakot, spriedumam prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā nav galīgs spēks, bet tikai deklaratīvs, kā rezultātā tā sekas parasti stājas spēkā dienā, kad ir stājusies spēkā arī interpretētā tiesību norma (šajā sakarā skat. 1995. gada 19. oktobra spriedumu lietā C-137/94 *Richardson, Recueil*, I-3407. lpp., 33. punkts).

³⁶ No minētā izriet, ka tādā lietā kā pamata lietā šādi interpretētu Kopienu tiesību normu administratīvai iestādei savas kompetences ietvaros ir jāpiemēro tiesiskām attiecībām, pat ja tās ir radušās un ir nodibinātas pirms Tiesas sprieduma taisīšanas par lūgumu sniegt interpretāciju (iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz*, 22. punkts, un šajā sakarā 2002. gada 3. oktobra spriedums lietā C-347/00 *Barreira Pérez, Recueil*, I-8191. lpp., 44. punkts; 2005. gada 17. februāra spriedums apvienotajās lietās C-453/02 un C-462/02 *Linneweber un Akritidis*, Krājums, I-1131. lpp., 41. punkts, kā arī 2007. gada 6. marta spriedums lietā C-292/04 *Meilicke u.c.*, Krājums, I-1835. lpp., 34. punkts).

³⁷ Tomēr, kā to ir atgādinājusi Tiesa, šī judikatūra jāskata saistībā ar tiesiskās drošības principu, kas ir sastopams vairākos Kopienu tiesībās atzītos vispārējos tiesību principos. Šajā saistībā jāsecina, ka administratīva lēmuma galīgais raksturs, kas radies, beidzoties saprātīgam pārsūdzības termiņam vai, kā pamata lietas gadījumā, izmantojot visus tiesību aizsardzības līdzekļus, sekmē minēto drošību, kā rezultātā Kopienu tiesības nenoteic, ka administratīvai iestādei principā būtu pienākums mainīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs pēc saprātīga pārsūdzēšanas termiņa beigām (iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz*, 24. punkts).

³⁸ Tomēr Tiesa ir nospriedusi, ka noteiktu apstākļu gadījumā sadarbības princips, kas izriet no EKL 10. panta, var uzlikt valsts administratīvai iestādei pienākumu pārskatīt administratīvu lēmumu, kurš ir kļuvis galīgs, pēc tam, kad ir izmantoti visi iekšējie tiesību aizsardzības līdzekļi, lai tiktu ievērota Tiesas vēlāk sniegta attiecīgās

Kopieniu tiesību normas interpretācija (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Kühne & Heitz*, 27. punkts, kā arī 2006. gada 19. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-392/04 un C-422/04 *i-21 Germany* un *Arcor*, Krājums, I-8559. lpp., 52. punkts).

- 39 Kā atgādina iesniedzējtiesa, ievērojot iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* 26. un 28. punktu, to nosacījumu vidū, kas var radīt pārskatīšanas pienākumu, Tiesa īpaši ievēro apstākli, ka pēdējās instances tiesas spriedums, saskaņā ar kuru apstrīdētais administratīvais lēmums ir kļuvis galīgs, raugoties no vēlākas Tiesas judikatūras viedokļa, ir ticis pamatots ar kļūdainu Kopieniu tiesību interpretāciju un ir ticis pieņemts, neuzdodot Tiesai prejudiciālu jautājumu, pastāvot EKL 234. panta trešajā daļā paredzētiem apstākļiem.
- 40 Tomēr pašreiz izskatāmā prejudiciālā jautājuma mērķis ir vienīgi noskaidrot, vai šis nosacījums tiek izpildīts tikai tad, ja prasītājs pamata lietā, iesniedzot prasību pret attiecīgo administratīvo lēmumu valsts tiesā, ir atsaucies uz Kopieniu tiesībām.
- 41 Šajā saistībā jāatzīmē, ka EKL 234. pantā noteiktā sistēma Kopieniu tiesību vienotas interpretācijas nodrošināšanai dalībvalstīs rada tiešu sadarbību starp Tiesu un valsts tiesām, kas nav atkarīga no jebkādas lietas dalībnieku iniciatīvas (šajā sakarā skat. 1963. gada 27. marta spriedumu apvienotajās lietās no 28/62 līdz 30/62 *Da Costa* u.c., *Recueil*, 59. lpp., 76. punkts; 1973. gada 1. marta spriedumu lietā 62/72 *Bollmann*, *Recueil*, 269. lpp., 4. punkts, un 1997. gada 10. jūlija spriedumu lietā C-261/95 *Palmasani*, *Recueil*, I-4025. lpp., 31. punkts).
- 42 Kā ģenerāladvokāts norāda secinājumu 100.–104. punktā, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek pamatots ar tiesu tiešu dialogu, kur iespējamais lūgums sniegt

prejudiciālu nolēmumu ir pilnībā atkarīgs no valsts tiesas vērtējuma par minētā lūguma iesniegšanas nozīmīgumu un nepieciešamību (šajā sakarā skat. 1981. gada 16. jūnija spriedumu lietā 126/80 *Salonia, Recueil*, 1563. lpp., 7. punkts).

43 Turklāt, kā Komisija un ģenerālvokāts norāda secinājumā 93.–95. punktā, pat no iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* teksta neizriet, ka prasītājam valsts tiesā iesniegtajā prasībā būtu jāatsaucas uz Kopienu tiesību normu, kas vēlāk būtu par pamatu Tiesas sprieduma pasludināšanai prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā.

44 Tādējādi no iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* nevar secināt, ka atbilstoši šajā spriedumā noteiktajam trešajam nosacījumam lietas dalībniekiem bija jāatsaucas uz attiecīgo Kopienu tiesību normu valsts tiesā. Lai tiktu izpildīts šis nosacījums, pietiek, ja minēto Kopienu tiesību normu, kas, kā tas izriet no vēlāk pasludināta Tiesas sprieduma, ir tikusi kļūdaini interpretēta, ir analizējusi pēdējās instances valsts tiesa, kas to varēja piemērot pēc savas ierosmes.

45 Jāatgādina, ka, kaut arī Kopienu tiesības neuzliek valsts tiesai pienākumu pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu, kas pamatots ar Kopienu tiesību normu pārkāpumu, jo saistībā ar šā pamata izskatīšanu tai būtu jāpārsniedz tiesvedības robežas, ko lietas dalībnieki tai ir noteikuši, šīm tiesām pēc savas ierosmes ir jāizvirza pamati, kas izriet no saistošas Kopienu tiesību normas, ja atbilstoši valsts tiesībām tām ir pienākums vai tiesības to darīt saistošu valsts tiesību gadījumā (šajā sakarā skat. 1995. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93 *van Schijndel un van Veen, Recueil*, I-4705. lpp., 13., 14. un 22. punkts, kā arī 1996. gada 24. oktobra spriedumu lietā C-72/95 *Kraaijeveld u.c., Recueil*, I-5403. lpp., 57., 58. un 60. punkts).

- 46 Tādējādi uz pirmo jautājumu jāatbild, ka administratīvās iestādes procedūras ietvaros, kuras mērķis ir pārskatīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs pēc pēdējās instances tiesas sprieduma, kurš atbilstoši vēlāk pieņemtai Tiesas judikatūrai ir ticis pamatots ar Kopienu tiesību kļūdainu interpretāciju, šīs tiesības neliek prasītājam pamata lietā prasībā valsts tiesā, ko tas ir iesniedzis par šo lēmumu, atsaukties uz Kopienu tiesībām.

Par otro jautājumu

- 47 Uzdotot otro jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Kopienu tiesībās ir noteikts laika ierobežojums lūguma par galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanu iesniegšanai.

Tiesai iesniegtie apsvērumi

- 48 *Kempter* vispirms uzsver, ka Kopienu tiesībās nav nevienas īpašas normas par pārskatīšanas lūguma noilguma termiņu. Tas turklāt piebilst, ka saskaņā ar iepriekš minēto spriedumu lietā *Kühne & Heitz* ieinteresētā persona var norādīt uz savām tiesībām prasīt galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanu vienīgi tad, ja to pieļauj kāda valsts tiesību norma. Tātad, lai izlemtu, vai šīs tiesības ir ierobežotas laikā vai nav, ir jāņem vērā valsts tiesību normas par noilgumu.

49 *Kempter* arī uzsver, ka tad, ja pēc analogijas tiktu piemērotas Kopienų tiesību normas par noilguma termiņu, tā lūgums vēl jo mazāk būtu uzskatāms par novēlotu, ievērojot, ka tas tika iesniegts mazāk nekā trīs gadu laikā pēc ģenerālvokāta secinājumu pasludināšanas iepriekš minētajā lietā *Emsland-Stärke*, kas ir brīdis, sākot no kura varēja tikt uzskatīts, ka tiks grozīta Vācijas tiesu iedibinātā tiesu prakse.

50 Attiecībā uz ceturto nosacījumu, kuru Tiesa ir noteikusi iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz*, Čehijas un Somijas valdības piekrīt iesniedzējtiesas paustajam viedoklim, ka termiņš, ko Tiesa tādējādi ir noteikusi lūgumam pārskatīt galīgu administratīvu lēmumu, ir jābūt saistītam ar brīdi, kad ieinteresētā persona faktiski ir uzzinājusi par šo judikatūru.

51 Turklāt tās uzskata, ka Kopienų tiesības pieļauj to, ka tiesības lūgt prettiesiska administratīva lēmuma pārskatīšanu ir ierobežotas laikā. Valsts procesuālajās normās tātad var likumīgi paredzēt, ka šādi lūgumi ir jāiesniedz konkrētos termiņos, ja tiek nodrošināta līdzvērtības principa un efektivitātes principa ievērošana.

52 Komisija uzskata, ka otrais prejudiciālais jautājums attiecas tikai uz laika posmu no Tiesas sprieduma pasludināšanas, no kura izriet, ka administratīvais lēmums ir neliikumīgs, līdz *Kempter* iesniegtajam lūgumam pārskatīt un atcelt minēto lēmumu.

53 Turklāt Komisija norāda, ka dalībvalstu procesuālās autonomijas princips neļauj noteikt termiņu Kopienų līmenī. Tā, pamatojoties uz tiesiskās drošības apsvērumu, ierosina papildināt ceturto nosacījumu, kas izriet no iepriekš minētā sprieduma lietā

Kühne & Heitz, nosakot, ka tas prasa, lai ieinteresētā persona būtu vērsusies administratīvajā iestādē uzreiz pēc tam, kad uzzinājusi par Tiesas spriedumu prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, no kura izriet, ka galīgais administratīvais lēmums ir prettiesisks, ievērojot tādu laika posmu no minētā sprieduma pasludināšanas, kas šķiet saprātīgs, ievērojot valsts tiesību principus un ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus.

Tiesas atbilde

54 Attiecībā uz jautājumu par pārskatīšanas lūguma iesniegšanas ierobežojumu laikā vispirms jāatgādina, ka iepriekš minētajā lietā *Kühne & Heitz* uzņēmums, kas iesniedza prasību, pieprasīja administratīvā lēmuma pārskatīšanu un labošanu termiņā, kas bija īsāks par trīs mēnešiem no brīža, kad tas uzzināja par 1994. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-151/93 *Voogd Vleesimport en-export (Recueil, I-4915. lpp.)*, no kura izrietēja, ka administratīvais lēmums ir prettiesisks.

55 Tiesa patiešām, novērtējot iepriekš minētās lietas *Kühne & Heitz* faktiskos apstākļus, nolēma, ka ir jāievēro laika posms, kurā tika iesniegts pārskatīšanas lūgums, un ka tas kopā ar citiem iesniedzējtiesas norādītiem apstākļiem attaisnoja apstrīdētā administratīvā lēmuma pārskatīšanu. Tomēr Tiesa nav noteikusi, ka pārskatīšanas lūgums noteikti jāiesniedz tūlīt pēc tam, kad prasītājs ir uzzinājis par Tiesas judikatūru, kas ir lūguma pamatā.

- 56 Tomēr jāatzīst, kā to atzīmē ģenerālvokāts secinājumu 132. un 134. punktā, ka Kopienų tiesības nenosaka precīzu termiņu pārskatīšanas lūguma iesniegšanai. Līdz ar to ceturtais nosacījums, ko Tiesa ir noteikusi iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz*, nav jāinterpretē kā pienākums iesniegt pārskatīšanas lūgumu noteiktā laikposmā pēc tam, kad prasītājs ir uzzinājis par Tiesas judikatūru, kas ir paša lūguma pamatā.
- 57 Tomēr jāprecizē, ka no pastāvīgas judikatūras izriet, ka tad, ja nav Kopienų tiesiskā regulējuma attiecīgajā jautājumā, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās tiesas un tiesvedības procesuālie noteikumi, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras attiecīgajām personām piešķir Kopienų tiesības, un, pirmkārt, šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām vietējā rakstura prasībām (līdzvērtības princips), un, otrkārt, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Kopienų tiesību sistēmas (efektivitātes princips) (skat. it īpaši 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-432/05 *Unibet*, Krājums, I-2271, 43. punkts, kā arī 2007. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-222/05 līdz C-225/05 *van der Weerd* u.c., Krājums, I-4233. lpp., 28. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 58 Tiesiskās drošības interesēs Tiesa ir arī atzinusi par saderīgu ar Kopienų tiesībām saprātīgu termiņu noteikšanu prasības celšanai, kura neievērošanas gadījumā tiek zaudētas attiecīgās tiesības (šajā sakarā skat. 1976. gada 16. decembra spriedumu lietā 33/76 *Rewe-Zentralfinanz* un *Rewe-Zentral*, *Recueil*, 1989. lpp., 5. punkts, kā arī lietā 45/76 *Comet*, *Recueil*, 2043. lpp., 17. un 18. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *Denkavit italiana*, 23. punkts; 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-208/90 *Emmott*, *Recueil*, I-4269. lpp., 16. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *Palmisani*, 28. punkts; 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-90/94 *Haahr Petroleum*, *Recueil*, I-4085. lpp., 48. punkts; un 2002. gada 24. septembra spriedumu lietā C-255/00 *Grundig Italiana*, *Recueil*, I-8003. lpp., 34. punkts). Šādi termiņi nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Kopienų tiesību sistēmas (iepriekš minētais spriedums lietā *Grundig Italiana*, 34. punkts).

- 59 No šīs pastāvīgās judikatūras izriet, ka dalībvalstis, atsaucoties uz tiesiskās drošības principu, var prasīt, lai lūgums pārskatīt un atcelt galīgu administratīvo lēmumu, kurš saskaņā ar vēlāk sniegtu Tiesas interpretāciju ir pretrunā Kopienu tiesībām, tiktu iesniegts kompetentajā iestādē saprātīgā termiņā.
- 60 Tādējādi uz otro jautājumu jāatbild, ka Kopienu tiesībās nav noteikts laika ierobežojums lūguma par galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanu iesniegšanai. Dalībvalstīm tomēr ir tiesības prasības iesniegšanai noteikt saprātīgu termiņu, kurš atbilst Kopienas efektivitātes un līdztiesības principiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 61 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) **administratīvās iestādes procedūras ietvaros, kuras mērķis ir pārskatīt administratīvu lēmumu, kas ir kļuvis galīgs pēc pēdējās instances tiesas sprieduma, kurš atbilstoši vēlāk pieņemtai Tiesas judikatūrai ir ticis pamatots ar Kopienu tiesību kļūdainu interpretāciju, šīs tiesības neliek prasītājam pamata lietā prasībā valsts tiesā, ko tas ir iesniedzis par šo lēmumu, atsaukties uz Kopienu tiesībām;**

- 2) **Kopienu tiesībās nav noteikts laika ierobežojums lūguma par galīga administratīvā lēmuma pārskatīšanu iesniegšanai. Dalībvalstīm tomēr ir tiesības prasības iesniegšanai noteikt saprātīgu termiņu, kurš atbilst Kopienas efektivitātes un līdzvērtības principiem.**

[Paraksti]